

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ

İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Journal of the Faculty of Divinity of Çukurova University

Cilt / Volume: 25 • Sayı / Issue: 1 • Haziran / June 2025 • 232-249

e-ISSN: 2564-6427 • DOI: cuilah.1635334

KUR'AN IŞIĞINDA KÜÇÜKLERİN EVLENDİRİLME MESELESİ

Minor Marriage Through The Lens of Quran

Nasi ASLAN

Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü,
Adana, Türkiye

Prof., Çukurova University, Faculty of Divinity, Department of Basic Islamic
Science, Adana, Türkiye

nasiaslan@cu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-0871-5102>

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/ Received: 07.02.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 24.06.2025

Yayın Tarihi/Published: 30.06.2025

Bu çalışma, 21-24 Kasım 2024 tarihinde Antalya'da yapılan Uluslararası 5. Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresinde sunulan "Küçüklerin Evlendirilmesi Kur'an'dan Çıkar mı?" başlıklı bildiriden geliştirilerek kaleme alınmıştır.

İntihal Taraması/Plagiarism Detection: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi/This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Nasi Aslan)

Telif/Copyright: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi/Published by Çukurova University Faculty of Divinity, 01380, Adana, Türkiye. Tüm Hakları saklıdır / All rights reserved.

KUR'AN IŞIĞINDA KÜÇÜKLERİN EVLENDİRİLME MESELESİ

Minor Marriage Through The Lens of Quran

Öz

Küçüklerin velileri tarafından evlendirilmesine İbn Şübrüme, Osman el-Bettî ve Ebû Bekr el-Esam hariç İslam hukukçularının büyük çoğunluğu tarafından cevaz verilmiştir. Bu hükme varırken fakihlerin Kur'an-ı Kerim'den bazı âyetleri referans aldıkları görülür. Yine bu konu ile ilgili olarak bir kısım istidlaller yapılmış, Hz. Âişe'nin küçük yaşta evlendirilmesi başta olmak üzere birtakım rivayetlere atıflarda bulunulmuş ve bu konuda icmâ olduğundan bahsedilmiştir. Yine konuyla ilgili olarak kıyas yoluyla da bu hükme ulaşıldığı belirtilmiş ayrıca kamu yararının da bu sonuçta etkili olduğu belirtilmiştir. Bu durum uygulamada sosyal, hukuki ve psikolojik birçok sorunları da beraberinde getirmiştir. Nitekim 1917 tarihli Osmanlı Aile Hukuku Kararnamesi ile Osmanlı toplumunda küçüklerin evlendirilmesi kesin olarak yasaklanmıştır. Günümüzde de mesele güncelliğini korumakta olup bazı muhafazakâr çevreler küçükleri evlendirme eğiliminde bulunurken gelenekteki bu yerleşik kanaati referans alarak bunun meşru olduğunu belirtmektedirler. Onlar bu çıkarımda bulunulurken eski Müslüman toplumlarda zikri geçen evliliklerin evlilik akdi olarak mı kaldığı ya da belli bir yaşa kadar vaadi mi içerdiği bile sorgulanmamış ve doğrudan zıfafaın gerçekleşmesine imkân veren fiili bir durum olarak kabul edilmiştir. Daha sonra da karşı görüşlerin eleştirilerine muhatap kalınca bu görüş mensupları tarafından Kur'an ve Sünnet'ten bu tür evliliklerin meşruiyetine delil aranmış öyle ki konuyla doğrudan ilgili olmayan ayetler bile delil gösterilmiştir. Konu zaman zaman ilmi zeminden uzaklaşarak bazı istismarcı kesimler tarafından gerek görsel medyada gerekse sosyal medyada Müslümanlara ve İslam'a hakaret boyutuna kadar ulaşmıştır. Konunun hassasiyeti nedeniyle çalışmada, bu meseldaki hükümle ilgili delil gösterilen ayetler incelenmiş ve söz konusu deliller değerlendirmeye tabi tutulmuş olup bu hükmün Kur'an'dan çıkıp çıkmayacağı tartışılmıştır

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Küçüklerin Evlendirilmesi, Velî İzni, Bulûğ, Rüşd.

Abstract

With the exception of Ibn Shubruma, Osman al-Batti and Abu Bakr al-Asam, the vast majority of Islamic jurists have permitted the marriage of minors by their legal guardians. It is seen that the jurists have taken some verses from the Quran as references in reaching this conclusion. Furthermore, some deductions have been made regarding this issue, references have been made to some narrations, particularly to the marriage of Hz. Aisha at a young age, and it has been mentioned that there is a scholarly consensus (ijma) on the issue. It has also been stated that this decision was reached through analogy regarding the issue, and that public interest played an important role in this conclusion. This situation has brought about many social, legal and psychological problems in practice. Indeed, the 1917 Ottoman Family Law decree unequivocally prohibited the marriage of minors in Ottoman society. This issue maintains its contemporary relevance, and while some conservative circles tend to marry minors, they state that this is legitimate, citing this established opinion in tradition. In drawing this inference, the question of whether the marriages mentioned in ancient Muslim societies remained as contractual agreements or whether they included a promise until a certain age was not even considered. Instead, they were accepted as a de facto situation that directly allowed the marriage to take place. Following the criticisms from opposing viewpoints, proponents of this perspective sought justification from the Quran and the Sunnah for the legitimacy of such marriages, even resorting to citing verses that were not directly related to the subject. The issue has sometimes moved away from scientific grounds and escalated to the point of insult directed toward Muslims and Islam by some abusive groups both in visual and social media platforms. Given the sensitivity of the subject, this study examines the Quranic verses presented as evidence in support of the permissibility of minor marriages. These evidentiary claims were assessed, and it was discussed whether this ruling could come from the Quran or not.

Keywords: Islamic law, marriage of minors, parental permission, puberty, maturity.

GİRİŞ

Küçüklerin evlendirilmesi meselesi, velâyet konusu içerisinde müctehid imamlar döneminden günümüze kadar fakihler tarafından tartışılmakta olup mesele halen de güncelliğini korumaktadır. Konu velâyetin mahiyeti, kimlerin velâyet hakkına sahip olduğu, kimlerin velâyet altına gireceği başlıkları altında ele alınır. Tartışma özellikle velinin yetkileri bağlamında velî-yi mücbir olarak baba ve dedenin zorlayıcı veli statüleri ve bunun küçüklerin evlendirilmesine icra edilmesinde temerküz eder. Kız olsun erkek olsun küçüklerin evlendirilmesi İbn Şübrüme (v. 144/761), Osman el-Bettî (v. 143/760) ve Ebû Bekr el-Esam (v. 200/816) hariç fakihlerin cumhuruna göre caiz olarak kabul edilmiştir. Konuyla ilgili birçok çalışma yapılmış olup bu çalışmalarda daha çok gelenek içerisinde ortaya çıkan bu iki görüşün dayandığı deliller ve tarihsel şartlar ve olguyla olan ilgisi üzerinde durulmuştur.¹ Küçüklerin velileri tarafından evlendirilebileceğinin meşruiyetinde Kur'an'ın dolaylı bazı ifadeleri yanında Sünnet'teki belli beyanlar ve sahabe dönemindeki birçok uygulama referans alınmıştır. Bu meşruiyetin izahı da yapılmıştır. Şöyle ki küçüklerin evlendirilmesi bağlamında "evlilik akdi" ile sonrasında gelişebilecek "fiili durum/cinsel ilişki" birbirinden ayrı değerlendirilmiştir. Cinsel ilişkinin cevazı, onların fizyolojik gelişimlerine bağlı kılınmış aksi durumda küçüğün velisine bunu engelleme yetkisinin verildiği belirtilmiştir.

Günümüzde küçüğün farklı tanımları yapılmış olup "küçük" ya da "çocuk", kimi zaman yaşa, kimi zaman ergenliğe (buluğ), kimi zaman erişkinliğe (rüşd), bazen de konuya veya işlenilen suça bağlı olarak tarif edilmiştir. Nitekim hukukun farklı alanlarında bu tarifi ayrıştırdığı görülür. Örneğin Türk Medenî Kanunu'nda küçüklükle ilgili belli bir yaş periyodundan söz edilmezken Türk Cezâ Kanununda "çocuk" henüz on sekiz yaşını doldurmamış şahıs olarak tarif edilmiştir. Çocuk Mahkemeleri ilgili kanunda işledikleri fiillere göre bazen 12 bazen de 15 yaşına kadar olan şahıslar "küçük" olarak tarif edilmiştir. Fıkıh literatüründe ise "küçüklük/çocukluk" dönemi denildiğinde sarıh bir şekilde "ergenlik/buluğ öncesi dönemi" ifade eder. Bizim bu çalışmamızda da "küçük" denilirken buluğa ermemiş çocuklar kastedilmektedir.

Biz bu çalışmamızda küçüklerin evlendirilmesi ile ilgili Sünnet'e dayalı gerek sözlü rivayetler gerekse fiili durum ile sahabe uygulamasını bir vakıa olarak kabul edip meselenin tecvizinin bu noktadan irdelenmesinden sarf-ı nazar ederek daha çok konuyla ilgili ayetlerin doğru anlaşılmasına odaklanacağız. Ancak bundan önce konuya dair görüşleri de kısaca özetleyeceğiz.

1. KLASİK FIKIH DOKTRİNİNDE KÜÇÜKLERİN EVLENDİRİLMESİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERE GENEL BAKIŞ

1.1. KÜÇÜKLERİN EVLENDİRİLEBİLECEĞİ GÖRÜŞÜ

Yukarıda da belirtildiği gibi âlimlerin ekseriyetine göre, küçükleri velileri ve kanuni temsilcileri evlendirebilirler. Bu âlimlere göre küçükler velayet-i icbar² altında oldukları için veliler onların rızalarını almadan evlendirebilirler.³ İbn Hazm ise küçük kız çocuklarını yalnızca babanın evlendirebileceğini, buna karşılık erkek küçük çocukları ise babalarının evlendirmesinin caiz olmayacağını belirtmektedir.⁴ Bu âlimlere göre "*Kadınlarınız içinde ay hâli görmekten kesilenler ile ay hali görmemiş olanların iddetleri hususunda tereddüde düşerseniz bilin ki onların iddet beklemeleri üç aydır⁵*" ayetinde zikrolunan "*ay hali görmemiş olanlar*" ifadesi ile küçük çocukların iddetinden bahsedilmektedir. İddet ise ancak meşru bir evlilik durumundan sonra imkân dâhilinde olabilir. Eğer küçük kızların izdivaç etmeleri caiz olmasaydı onlar için

¹ Bk. H. İbrahim Acar, "İslam Hukukunda Evlenme Ehliyeti Bakımından Küçüklerin Evlendirilmesi Problemi", *Dini Araştırmalar* 6/16 (Mayıs-Ağustos 2003), 125-140; Ahmet Yaman, "Doktrin ve Olgu Bağlamında Küçüklerin Evlendirilmesi", *Eskiye* 38 (Mart 2019), 9-29; Ömer Korkmaz, "Osmanlı Uygulamaları Işığında Küçüklerin Evlendirilmesi ve Veli İzinsiz Nikâh", *Bilimname* 37 (2019/1), 453-475.

² Velâyet-i icbar velinin velayeti altındaki küçüğü istediği ile evlendirebilme yetkisidir. Bk. Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukuki İslâmiyye ve İstilahatı Fıkhiyye Kamusu* (İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1985), 2/47.

³ Zeynüddîn İbn Nüceym el-Hanefî, *el-Bahrü'r-râik şerhu Kenzi'd-dekâik* (Beyrut: y.y., ts.), 3/117.

⁴ Bk. Ebû Muhammed Ali b. Ahmed b. Sa'îd İbn Hazm, *el-Muhallâ* (Mısır: y.y., 1970), 11/36-37.

⁵ et-Talâk 65/4.

bekleyecekleri iddet süresinin Kur'an'da yer alması anlamsız olurdu.⁶ Bir başka ayette de “Eğer velîsi olduğunuz mal sahibi yetim kızlarla evlenmekle onlara haksızlık yapmaktan korkarsanız onlarla değil hoşunuza giden diğer kadınlarla iki, üç ve dörde kadar evlenebilirsiniz”⁷ buyurulmaktadır. Yüce Allah bu ayette adaletle davranmamaktan endişe duyan velileri, yetimlerle evlenmekten sakındırmaktadır. Burada yetimden maksat Ebû Hanîfe'ye göre henüz buluğa ermemiş kızlardır. Çünkü yetimlik buluğ çağı öncesi için söz konusu olur. Buluğdan sonra yetimlikten bahsedilemez.⁸ Hz. Peygamber de “İhtilamdan (ergenlikten) sonra yetimlik olmaz”⁹ buyurarak buluğ çağından sonra yetimliğin mevzu edilemeyeceğine vurguda bulunmuştur. Buna göre adaleti sağlayamama korkusu yoksa balığ olmayan yetimlerle izdivaç caizdir. Nitekim Nisâ suresi 23 ve 24. âyetlerde kendileriyle evlenilmesi haram olan kadınlar sayıldıktan sonra 24. âyetin devamında “Bunlardan başkasıyla izdivaç etmeniz size helâl kılındı.” buyurulmaktadır.

Bir diğer ayette de “Ey Muhammed kadınlar hakkında senden fetvâ isterler... Bu fetvâ kendilerine farz olarak yazılan şeyi vermediğiniz ve kendileriyle izdivaç etmeyi talep ettiğiniz yetim kadınlara ve bir de zavallı çocuklara ve yetimlere adaletle davranmanız hakkında Kitap'ta size okunandır”¹⁰ buyurulmaktadır. Bu ayette de yetim kadınlardan maksat, henüz buluğa ermemiş kızlardır. Yetim kelimesinin bülûğa ermemiş küçük kız manasında olduğunu söyleyen Hanefîlere karşılık, Şafiîler ve diğer cumhur ulemâya göre “... kadınlar hakkında senden fetva isterler ...” mealindeki ayette “Nisa” kelimesi mutlak olarak geçmekte olup bunun şümulüne diğer buluğa eren kadınlar da dahil olmaktadır.¹¹ Nur suresi 32. ayette zikredilen “eyâmâ” kelimesi de genellik ifade etmekte olup evlenmemiş olan küçük ve büyük kızların hepsini kapsamaktadır.¹² Bu ayetlerde ana temanın küçüklerin evlendirilmesinden ziyade temel vurgunun evlilikte veli iznine olduğu söylenebilir.

Hz. Peygamber'in, bu mesele hakkındaki bir hadisinde “Dikkat edin kadınları yalnız velileri evlendirir ve kadınlar sadece kendileriyle denk olanlar ile evlendirilebilirler...”¹³ demiş, diğer bir rivayette ise “Evlendirme salahiyeti asabeye aittir”¹⁴ buyurmuştur. Bu rivayetlerde velileri tarafından evlendirilecek şahıslarla alakalı olarak büyük küçük ayırt edilmediğinden, henüz akıl ve buluğa ermemiş küçükler, velilerince evlendirilebilecektir. Küçüklerin izdivacı ile alakalı delil olarak zikredilen Hz. Aişe hadisi meşhur bir rivayettir. Buna göre Hz. Aişe, altı yaşında nişanlanmış, dokuz yaşında zifafa girmiştir.¹⁵ Hz. Ebû Bekir'in kızını küçük yaşta evlendirmesini temel alan âlimler, babanın henüz evlenmeyen küçük kız üzerinde onlara göre daha çok hak sahibi olduğu düşüncesindedirler.

1.2. KÜÇÜKLERİN EVLENDİRİLMESİNİN CAİZ OLMADIĞI GÖRÜŞÜ

Klasik fıkıh literatüründe küçüklerin evlendirilebileceğine dair egemen olan görüşe karşılık İbn Şübrûme, Osman el-Bettî, Ebû Bekr el-Esam ve bazı çağdaş fakihlere göre bulûğa ermemiş küçükler hiç bir kimse tarafından izdivaç ettirilemez. Bu âlimlere göre velileri tarafından küçüklerin evlendirilmeleri caiz değildir.¹⁶ Çünkü Nisa suresi 6. ayette “Yetimleri evlilik çağına kadar deneyin ... ” buyurulmaktadır. Burada evlenme çağı ile kastedilen buluğ dönemidir.¹⁷ Eğer

⁶ Ebû Bekr Muhammed b. Ahmed Şemsüddîn es-Serahsî, *Kitâbü'l-Mebsût* (Beyrut: 1986), 3/457.

⁷ en-Nisâ, 4/3.

⁸ Ebû Bekr Ahmed b. Ali el-Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'ân* (Beyrut: y.y., ts.), 2/51-52.

⁹ Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî Ebû Dâvûd, *Sünen* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992), “Vesâyâ”, 8.

¹⁰ en-Nisâ 4/127.

¹¹ Ebû Bekr Muhammed b. Abdillâh İbnü'l-Arabî, *Ahkâmü'l-Kur'ân* (Beyrut: y.y., 1988), 1/405.

¹² Acar, “İslam Hukukunda Evlenme Ehliyeti Bakımından Küçüklerin Evlendirilmesi Problemi”, 129-130.

¹³ Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (Hind: y.y., ts.), 7/133; Ali b. Ömer ed-Darekutnî, *Sünen* (İstanbul: y.y., 1981), “Nikâh”, 396.

¹⁴ Abdullah b. Mahmud b. Mevdûd b. Mahmud el-Mevsîlî, *el-İhtiyâr li Ta'îlî'l-Muhtâr* (İstanbul: y.y., ts.), 3/94. Yukarıda geçen bu rivayet hadis kaynaklarında yer almamaktadır.

¹⁵ Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâil el-Buhârî, *Sahîh*, thk. Mustafa Dîb el-Buğâ Yemâme (Beyrut: Dâru İbn Kesîr, 1993), “Nikâh”, 39, 40, 60; Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc Müslim, *Sahîh*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Kahire: Dâru İhyâi'l-Kütübî'l-Arabiyye, 1991), “Nikâh”, 10.

¹⁶ İbn Hazm, *el-Muhallâ*, 11/36; Serahsî, *el-Mebsût*, 4/212.

¹⁷ Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmî'l-Kur'ân*, thk. Ahmed el-Berdûnî - İbrahim Ettafeyyîş (Kahire: Dâru'l-Kütübî'l-Misriyye, 1964), 5/24; 12/308.

buluğ öncesi küçükleri evlendirmek caiz olsaydı, bu şekilde bir tahdidin manası olmazdı. Bu nedenle küçükler evlendirilemez. Bu ayet evlenme ehliyetini belli bir çağ ile kayıtlamıştır ki, o da kişinin bulûğa erme yaşıdır. Hz. Peygamber'in Hz. Aişe ile olan izdivacı ise ona özgü bir durumdur.¹⁸

2. KÜÇÜKLERİN EVLENDİRİLMESİ İLE İLGİLİ FIKHÎ GÖRÜŞLERİN KUR'AN'DAN DELİLLERİ VE TAHLİLİ

Küçük yaşta evlilik söz konusu olduğunda Kur'an-ı Kerim'in bu bağlamda birkaç ayet ekseninde olguya dair bir zaman tanımladığı ifade edilebilir. Fakat bu tanımlamanın mahiyeti bazen evrensel ve nesnel olarak belirlenebilirken bazen belirsizlik içerebilmektedir. Bu bağlamda özellikle yetimlerin nikâh çağına ulaşmasından bahseden Nisa suresinin 6. âyeti tefsir edilirken neredeyse tüm tefsir literatürünün nesnel bir tanımlama yaptığını söylemek mümkündür. Bu tanımlama salt mezkûr ayet ile sınırlı değildir. Nisa suresinin 2, 3, 6 ve 127. âyetleri bir arada değerlendirilmiştir. Fakat özellikle altıncı ayet bu anlamda ön planda olmuştur. Bu ayet direkt bir evlilik/nikâh çağı belirlemektedir.

Tedvin dönemi eserlerinden olan Mukâtil b. Süleyman'ın (ö. 150/767) tefsirinden çağdaş dönemde yazılan tefsirlere kadar tüm tefsir literatürü nikâh çağını hulm/ihtilam ile başlatmaktadır. Bu, evrensel ve nesnel bir tanımlamadır. Bölgeden bölgeye zamanı değişmekle birlikte ergenliği başlatan ihtilam, tüm sağlıklı insanların tecrübe ettiği nesnel bir olgudur. Bu tecrübenin kişiyi çocukluktan erginliğe ulaştırdığı ve kişinin artık yeni nesiller sahibi olabildiği dolayısıyla aile kurabileceği döneme dahil olduğu ifade edilmiştir.

Küçük yaşta evlilik bağlamında değerlendirilen bir diğer ayet Talak suresinin 4. âyetidir ve bu ayet çoğu müfessir tarafından küçük yaşta evlilik ile doğrudan ilişkilendirilmiştir. Nisa suresinin 6. âyeti bir nikâh çağı tanımlaması ekseninde yorumlanırken Talak suresinin 4. âyeti direkt evlenme bağlamında yorumlanmıştır.

Müfessirlerin mezkûr ayetlere dair yorumları kronolojik olarak tahlil edilecektir. Böylelikle süreçle birlikte kavrama ve olguya yüklenen anlam ve anlama ameliyesinin mahiyeti daha nitelikli bir şekilde tahlil edilebilecektir. Müfessirlerin yorum ve yaklaşımları birbirine benzer mahiyette ise bu durumda sadece dipnotta işaret etmekle yetinilecektir.

2.1. NİSA SURESİ 2, 3 VE 6. AYETLER

Daha önce ifade ettiğimiz üzere Nisâ suresinin birkaç ayeti küçük yaşta evlilik bağlamında değerlendirilmiştir. Fakat özellikle altıncı ayet bu bağlamda ön plana çıkmaktadır. Surenin ikinci, üçüncü ve altıncı ayetleri arka arkaya geldikleri için bir arada değerlendirilmişlerdir. Bu yüzden biz de bu ayetleri birbirinden ayırarak değil, bir arada okumaya tabi tutacağız. Konunun ana eksenini surenin altıncı ayeti oluşturduğu için ilgili ayet merkeze alınarak analitik okuma yapılacaktır. Bu okumada daha önceden de ifade edildiği üzere literatür kronolojik olarak irdelenecektir.

Mukâtil b. Süleyman (ö. 150/767) surenin ikinci ayetinin Münzir b. Rûfâa' denilen Gatafanlı birisi hakkında indiğini ifade eder. Büyük miktarda malı olan kardeşinin yetim oğlu velayetindedir ve baliğ olunca malını talep eder. Amcası bu teklifi kabul etmeyince durumu Hz. Peygamber'e (a.s.) iletir ve böylesi durumlara çözüm olarak ilgili ayet iner.¹⁹ Üçüncü ayetin de yetimlere haksızlık yapan kişiler özelinde indiğini ifade eder. Nitekim surenin onuncu ayeti²⁰, yetimlerin malına el uzatanları çok büyük bir azapla tehdit eder.²¹ Müfessir surenin altıncı ayeti bağlamında nikâh çağının ihtilam olmakla başladığını ifade eder. Müfessir, Nur suresinde çocukların anne babanın yanına girmeleri gerektiğinde izin istemeleri gerektiğini ifade eden elli sekiz ve elli dokuzuncu

¹⁸ İbn Hazm, *el-Muhallâ*, 11/36.

¹⁹ Mukâtil b. Süleyman, *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân*, thk. Abdullah Mahmûd Şehhâte (Beyrut: Müessesetü Târîhi'l-Arabî, 2002), 1/356.

²⁰ "Yetimlerin mallarını haksız olarak yiyenler şüphesiz karınlarına ancak ateş dolduruyorlar. Zaten onlar alevlenmiş ateşe gireceklerdir."

²¹ Mukâtil b. Süleyman, *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân*, 1/356.

ayetlerini tefsir ederken konuya açıklık getirir. Surenin elli sekizinci ayetinde yer alan “içinizden henüz hulm/ergenlik çağına ulaşmayanlar” ibaresini çocuklar/sibyan olarak tefsir eder.²² Bir sonraki ayette yer alan “çocuklar hulm/ergenlik çağına ulaşınca” ifadesini ise daha sonraki ifadelerle birlikte ele alarak ihtilam olmak anlamında tefsir eder. Yine müfessire göre üç vakitte izin istenilmesi gerekliliği/hükmü çocuklar ihtilam olduktan sonra söz konusudur.²³ Müfessir, Nisa suresinin yetimlerle ilgili bölümünün yetimlere haksızlık yapan kişiler bağlamında toplumsal bir soruna çözüm olarak indiğini ifade eder. Surenin altıncı ayeti ve Nur suresinin zikredilen ayetleri ekseninde onun bu yorumlarından nikâh çağının ihtilam ile başladığını söylemek mümkündür.

İbn Cerîr et-Taberî (ö. 310/923) surenin ikinci ayetinin tefsiri bağlamında yetimler hulm çağına ulaşınca ve kendilerinde de rüşd alametleri tespit edilince mallarının kendilerine verilmesi gerekliliğine işaret eder.²⁴ Bu ayeti surenin 127. âyetiyle birlikte değerlendiren Taberî, cahiliye toplumunun kadınlara ve çocuklara mirastan pay vermediğini ve bu ayetlerin söz konusu duruma müdahil olduğunu belirtir.²⁵ Surenin 127. ayetini tefsir ederken benzer bir yorumu tekrar eder. 127. âyet surenin başında ferâiz ile ilgili hususları hatırlatmaktadır. Söz konusu dönemde yetimlerin velayetini üstlenenler iki şey yapıyorlardı. Eğer yetim kızlar güzel ve malları çok ise, onlarla evlenirler fakat mallarını kendilerine vermezlerdi. Eğer kız çirkin ise hem kendisiyle evlenmez hem de başkasıyla da evlendirmezler ve böylelikle onun malından istifade etmeye devam ederlerdi. “*Sana kadınlar konusunda hüküm soruyorlar*” ayeti surenin başında yer alan ayetleri tahkim bağlamında tekrar hatırlatma yapmaktadır. Zira surenin baş tarafında inmiş olan ve yetim kızlar buluşa ulaşınca kendilerine mallarının verilmesi hükmü geleneksel kabulleri olan toplum için sorun oluşturmaktaydı. Malın kazanılması sürecinde emeğinin olmadığını düşündükleri kadınlara mirastan pay vermek onlar için kabul edilmesi zor bir uygulamaydı.²⁶

Taberî, “*nikâh çağına ulaşınca kadar*” ifadesi ile ilgili olarak Süddî (ö.127/745) ve İbn Abbas’ın (ö. 68/687) öğrencilerinden Mücahid b. Cebr (ö. 103/721) başta olmak üzere birkaç rivayet aktarmıştır. Müfessirin söz konusu isimlerden aktardığı rivayetlere göre yetim küçük çocukların ihtilam olduktan sonra denemeye tabi tutulmaları gerekir ve şahsi kanaatinin de bu minvalde olduğunu ifade eder. Dolayısıyla nikâh çağı ihtilam ile başlamış olmaktadır.²⁷ Müfessir benzer yorumları Nur suresinin elli sekiz ve elli dokuzuncu ayetleri bağlamında da dile getirmiştir. Üç vakitte anne babanın odasına girecek olan çocukların ihtilam olduktan sonra artık izin istemesinin zorunluluğuna dair birçok rivayet aktarır.²⁸ Dolayısıyla ihtilam küçüklük ile ergenlik arasındaki farkı belirleyen nesnel bir tecrübedir ve nikâh çağı bununla belirlenir.²⁹

Mâturîdî (ö. 333/944), Nisâ suresinin iki ve üçüncü ayetlerini toplumun geleneksel uygulamasının eleştirisi ve revizyonu ekseninde yorumlayanlardandır. Âyet velilere veya toplumun bu konuda etkin olanlarına yetimlere mallarını vermeleri konusunda bir çağrı ve uyarıda bulunmaktadır. Bu beyanına rağmen insanların konuya dair sorgulamaları neticesinde surenin 127. âyetinin indiğini ifade eder.³⁰ Mâturîdî Nisâ suresinin 127. âyetini tefsir ederken “*senden fetva/hüküm istiyorlar*” ifadesiyle başlanmış olmasının gerekçesine dair yorumlama ile başlar. Kur’ân’da “*sana sorarlar*” şeklinde başlayan ayetler bir soru üzerine inmiştir. Ama Nisa suresinin 127. ayetinde sorunun cevabı olma durumu net değildir. Konunun muhatapları ayetin nazil olma şartlarını ve durumunu bildikleri için böyle başlamış olabilir. Ayet dönemin şartları ekseninde kadınlara miras konusunda haksızlık yapan kişilere cevap niteliğindedir. Yetim kavramı hem büyük hem de küçük yaşlardaki kadınlar için kullanılabilir. Fakat “*Allah’ın onlara verilmesini*

²² Mukâtil b. Süleyman, *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân*, 3/207.

²³ Mukâtil b. Süleyman, *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân*, 3/208.

²⁴ Ebû Câfer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Câmiu’l-beyân an te’vîli âyi’l-Kur’ân*, thk. Abdullah bin Abdulmuhsin et-Türkî (Kâhire: Merkezu’l-Buhûs ve’d-Dirâsâtü’l-‘Arabiyye, 2001), 6/351.

²⁵ Taberî, *Câmiu’l-beyân an te’vîli âyi’l-Kur’ân*, 6/353.

²⁶ Taberî, *Câmiu’l-beyân an te’vîli âyi’l-Kur’ân*, 7/531-533.

²⁷ Taberî, *Câmiu’l-beyân an te’vîli âyi’l-Kur’ân*, 6/403.

²⁸ Taberî, *Câmiu’l-beyân an te’vîli âyi’l-Kur’ân*, 17/352-354.

²⁹ Taberî, *Câmiu’l-beyân an te’vîli âyi’l-Kur’ân*, 17/355.

³⁰ Ebû Mansûr Muhammed el-Mâturîdî, *Te’vîlâtü Ehli’s-sünne: Tefsîru’l-Mâturîdî*, thk. Mecdî Basillûm (Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, 2005), 3/6-7.

belirlediği mehri vermeksizin onları nikâhlamak istiyorsunuz” ibaresinin küçük yetim kızlara delalet ettiğini söylemek daha tutarlıdır.³¹

Mâturîdî diğer müfessirler gibi nikâh çağını ihtilam ile belirleyenlerdendir. İhtilamın ergenliğe geçiş olarak kabul edilmesi cinsel organların fizyolojik olarak değişimine matuftur. Zira bu dönemden sonra artık cinsel organlar baba olmayı sağlayacak mahiyette kullanılabilir. Bu da büyümek ile dolayısıyla çocukluktan çıkmakla mümkün olmaktadır. Örf bakımından da meninin şehvetle dışarı atılması ile ergenlik gerçekleşmiş olur. Bu yüzdendir ki *“yetimler evlilik çağına gelince onları denemeye tabi tutun”* ifadesi mezkûr durumlara matuf olarak anlaşılmalıdır.³² Maturidi’nin Nûr suresinin elli sekiz ve elli dokuzuncu ayetleri bağlamında zikrettiği hususlar fizyolojik değişim eksenindedir. *“Ergenlik çağına gelmemiş olanlar”* henüz fizyolojik olarak ergen olmayanlar anlamındadır. Müfessir üç dönemsel ayırım yaptığı tasnifi de cinsellik eksenli tanımlar. İlk dönem avret mahallinin farkında olunmayan çocukluk dönemidir. İkinci dönem avret mahallinin bilincinde olup da kadınlara cinsel yönelimi olmayan çocuklardır. Ayetin ifadesiyle, bunlar kadınların cinselliğinin farkında olmayan çocuklardır.³³ Bunların da izin istemeleri gerekir. Üçüncü dönemde cinsel arzular vardır ve bu arzuların giderilebilme dönemidir. Bu dönemde hem örtünme hem de yatakların ayrılması gerekliliği vardır. Üçüncü dönemi diğer iki dönemden ayıran olgu da ihtilamdır. Dolayısıyla bu dönem artık çocukluk evresinden çıkışı ifade eder.³⁴ Bu dönem aynı zamanda evlilik çağıdır. Bir babanın imkânı olduğu halde bu döneme ulaşan çocuğunu evlendirmemesi halinde çocuk o yönde bir günah işlerse baba da bu günaha ortak olur.³⁵

Hanefi fakihî ve müfessiri Cessâs (ö. 370/980) konumuz olan ayeti birkaç bağlamda tefsir eder. Öncelikle yetimlere mallarının tesliminin ne zaman gerçekleşebileceği hususunu ele alır. Mallarının kendilerine teslim edilebilmesi yetkinliğinin oluşup oluşmadığına dair sınama kimilerine göre nikâh çağından önce başlatılır. Cessâs, bu sınamanın nikâh çağıyla ilişkilendirilmesi gerektiğini, diğer yorumun galat olduğunu belirtir. Nikâh çağı da ihtilam ile başlar. Onun ikinci yorumu buluş muhayyerliği eksenindedir. Baba ve dedenin yanı sıra başkalarının nikâhladığı küçük çocukların buluş muhayyerliğinin olup olmadığını tartışır. Müfessirin konu edindiği üçüncü husus büyüklerin ve küçüklerin evliliği meselesidir. Bu hususta bilgi verirken Nisâ suresinin 3. ve 127. âyetini de mesnet edinir. *“فِي يَتَامَى النِّسَاءِ”* / *“kadınların yetim olanları”* ibaresinde yer alan izafet terkiibini ayrı ayrı tahlil eder. Yetâma hakiki anlamda henüz yetimliğe ulaşmamış veya babasını kaybetmiş çocuk demektir. Mecazen eşini kaybetmiş olan yaşı büyük kadın için de kullanılır. Bu bağlamda *“nisâ”* kelimesi de sadece büyük kadınları değil, yaşı küçük olan kadınları da kapsar. Müfessire göre *“فَانْكُحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ”* *“Hoşunuza giden kadınları nikâhlayın”* ayeti hem küçükleri hem de büyükleri kapsamaktadır. Hz. Aişe’nin aktardığı rivayete ve Hz. Peygamber dönemindeki pratiklere binaen *“يَتَامَى النِّسَاءِ”* buluşa ulaşmamış küçük kızlara matuftur. Talak suresinin dördüncü ayetinin de buna ek bir delil olduğunu ifade eder. Cessâs, bu ayetlerin ve Talak suresindeki ilgili ayetin buluşu geçmiş yetişkinleri kastettiğini ve küçük kızların evlendirilemeyeceğini söyleyen İbn Şübrûme ve Ebu Bekr el-Esamm’ın görüşünün yanlış olduğunu ifade eder. Aksine bu ayetler, rivayetler ve Hz. Aişe örneğiyle birlikte o dönemin pratikleri bunu nakzeder. Dolayısıyla bu ayetler küçük yaştaki kızların evliliğinin cevazına işaret etmektedir.³⁶

Ahkâm müfessiri Ebubekir İbnü’l-Arabi (ö. 543/1148) surenin ikinci ayetinde yer alan *“yetimler”* ibaresi bağlamında Ebu Hanife’nin (ö. 150/767) buluşdan önce kızların nikâhını caiz gördüğünü ifade eder. İmam Mâlik (ö. 179/795) ve Şâfiî (ö. 204/820) buluşdan önce bunun caiz olmadığını, kızın izninin gerektiğini ifade etmişse de Ebu Hanife küçük kızlarda iznin gerekli

³¹ Mâturîdî, *Te’vîlâtü Ehli’s-sünne*, 3/375.

³² Mâturîdî, *Te’vîlâtü Ehli’s-sünne*, 3/22.

³³ en-Nûr 24/31.

³⁴ Mâturîdî, *Te’vîlâtü Ehli’s-sünne*, 7/589-590.

³⁵ Mâturîdî, *Te’vîlâtü Ehli’s-sünne*, 7/554.

³⁶ Ebû Bekr Ahmed b. Ali el-Cessâs, *Ahkâmü’l-Kur’ân*, thk. Muhammed Sâdık Kamhavî (Beyrut: Dâru İhyâu’t-Turâsi’l-Arabî, 1992), 2/338-342.

olmadığı düşüncesindedir.³⁷ İbnü'l-Arabî “yetimler” ifadesinin küçük kızlara değil, yaşı büyük kızlara matuf anlaşılması gerektiği kanaatindedir. Buna da surenin 127. âyetinde yer alan “*senden kadınlara dair hüküm istiyorlar*” ibaresindeki “nisâ/kadınlar” kelimesini, yaşı büyük kızlar için delil olarak kullanır.³⁸ Müfessir nikâh çağını cinsel birlikteliğe kudretin varlığı olarak anlamlandırır. Bunun yanı sıra erkekler için bu dönemin ihtilam ile vaki olacağını da belirtir. Müfessir, kadınlar için spesifik bir vurguda bulunmadığı için, ilk yorumu, yani cinsel birlikteliğe kudretin varlığını kadınlara matuf anlamak yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla İbnu'l-Arabî'nin evlilik çağının ihtilam ile belirlenmesi gerektiği görüşünde olduğu ifade edilebilir.³⁹ Eğer erkek çocuk ihtilam olmadıysa, on beş yaşında onun ergenlik çağına ulaştığı kabul edilir. Bu yaştan kabul edilmiş olmasının gerekçesi Hz. Peygamber'in (a.s) uygulamasıdır. Hz. Peygamber (a.s) İbn Ömer'in on dört yaşında iken Uhud savaşına katılma isteğini reddetmiş, on beş yaşında iken Hendek savaşına katılmasına izin vermiştir.⁴⁰ Bir çocuğun ergenlik yaşı ile rüşt yaşı farklılık arz eder. Zira rüşt aklen yetkin olmaya matuf bir durumdur.⁴¹ Hz. Peygamber'in (a.s) İbn Ömer için uyguladığı durum akıldan çok fiziksel görünüm ile ilgilidir.

Mâverdî (ö. 450/1058) surenin ilgili ilk ayetlerini ve 127. âyetini kadınlara dair kabulleri olan dönemin toplumsal kabulüne bir müdahale olarak anlamlandırır. O dönemde kadınlara mirastan pay verilmezdi. Hz. Aişe'nin ifade ettiği üzere yetimlerle mallarına sahip olmak için evlenen dönemin ataerkil uygulamasına da bir eleştiri yer almaktadır.⁴² Mâverdî ve Begavî (ö. 516/1112) altıncı ayette yer alan nikâh çağına ve bu çağdan sonra talep edilen rüşte dair benzer yorumları yapmışlardır. Nikâh çağı yaş ile veya nesnel bir veri olan ihtilam ile belirlenir. Rüşt kişinin dininin, aklının ve temyizinin ölçülenmesiyle ortaya çıkan bir durumdur.⁴³ Tefsir literatüründe hicri beşinci asırdan sonra benzer yorumların öne çıktığını söylemek mümkündür.⁴⁴ Bu dönem aralığındaki tefsirlerin genellikle nikâh çağını ihtilam ile açıkladığını söylemek mümkündür. Bu dönemde telif edilen bazı eserlerde nikâh çağının bir göstergesi olarak mahrem/özel bölgelerde tüy bitmesinin yer aldığını görmek mümkündür.⁴⁵ Bu fiziksel değişim de ergenliğin ve dolayısıyla nikâh çağının bir diğer nesnel ve evrensel verisidir.

Zemahşerî (ö. 538/1144), surenin ilk ayetlerinde yer alan yetim kelimesinin küçükler için kullanıldığını ve dolayısıyla surenin ilk ayetlerinde küçük yetim kızlara haklarını vermeyen velilerin kınandığını ifade eder.⁴⁶ Zemahşerî de nikâh çağının ihtilam olma dönemi olduğunu söyleyen bir diğer müfessirdir. Müfessire göre bu dönem ile kastedilen kişinin cinsel birliktelik ile çocuk sahibi olabilmesi ve çoğalabilmesidir. Dolayısıyla evlilik çağı, cinsel birliktelik ile çocuk sahibi olabilmenin fizyolojik ve biyolojik mümkün olduğu ergenlik evresidir.⁴⁷

Nisa suresinin ilk ayetlerini tefsir ederken kendisinden önceki müfessirlerden aktarımlar yapan Fahreddin er-Râzî (ö. 606/1210) filolojik bilgilerin yanı sıra rivayetlerden de istifade eder. İkinci ayette yer alan yetim kelimesinin yalın olarak küçükleri kastettiği kanaatindedir. Fakat ayetin yetimlere mallarının verilmesi emriyle birlikte değerlendirildiğinde ayetin buluşu geçmiş olanlara matuf olduğunu beyan eder. Zira yetimlere malları buluşdan sonra yetkinlikleri tespit

³⁷ Ebû Bekr Muhammed b. Abdullah İbnu'l-'Arabî, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, thk. Muhammed Abdulkâdir Atâ (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2002), 1/403-405.

³⁸ İbnu'l-'Arabî, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, 1/405.

³⁹ İbnu'l-'Arabî, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, 1/418.

⁴⁰ Cessâs, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, 2/340; 1/419.

⁴¹ Mâturîdî, *Te'vîlâtü Ehli's-sünne*, 3/23.

⁴² Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Habîb el-Mâverdî, *en-Nuket ve'l-'uyûn: Tefsîru'l-Mâverdî*, thk. Abdulkâsîd b. Abdurrahîm (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, ts.), 1/452, 532.

⁴³ Mâverdî, *en-Nuket ve'l-'uyûn*, 1/453; Ebû Muhammed Hasan b. Mesûd el-Begavî, *Tefsîru'l-Begavî: Meâlimu't-tenzîl*, thk. Muhammed Abdullah en-Nemr (Riyad: Dâru Tayyibe li'n-Neşr, 1989), 2/166.

⁴⁴ Ebû Muhammed Abdullah b. Gâlib İbn Atiyye, *el-Muharreru'l-vecîz fî tefsîri'l-Kitâbi'l-'Azîz*, thk. Abdusselam Abdüşşâfi (Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2001), 2/10; Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr el-Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*, thk. Hişâm Semir el-Buhârî (Riyad: Dâru 'Âlemi'l-Kutub, 1372/1952), 5/34.

⁴⁵ Begavî, *Tefsîru'l-Begavî*, 5/3.

⁴⁶ Muhammed b. Ömer ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf an hakâiki javâmidî't-tenzîli ve 'uyûni'l-eqvâli fi vucûhi't-te'vîl*, thk. Adil Ahmed Abdulmevcûd (Riyad: Mektebetu'l-Abikan, 1998), 2/10-11.

⁴⁷ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 2/22.

edildikten sonra verilir. Ayet, o dönemde yetimlerle evlenip onlara mallarını teslim etmek istemeyen velileri muhatap almaktadır.⁴⁸ Surenin 6. âyetini tefsir eden Fahreddîn er-Râzî tefsirinde takip ettiği klasik metodu işletmiştir. Meseleler başlığı altında tafsilatlı yorumlama yapan müfessir mezkûr ayet altında yedi mesele işlemiştir. Müfessir daha önceki tefsir literatüründen istifade ettiği için de neredeyse kendisinden önceki tüm yorumları zikretmiştir. Müfessire göre nikâh çağı kişinin cinsel birleşme esnasında erillik veya dişillik sıvısının şehvetle dışarı çıkmasıdır. Bu da buluş yani ergenlik ile mümkün olur. Bu yorumunu daha önceki müfessirler gibi Nur suresinde yer alan çocukların üç vakitte izin alması gerekliliğine temas eden ayet ile temellendirir.⁴⁹ Nisa suresi altıncı ayetinde yer alan yetimlerin ibtilasının/sınamanın zamanı ve mahiyeti hakkında daha önceki tüm tartışmalara da yer verir. Bu sınamanın buluşdan sonra ve alış satış gibi ticari işlemler için yapılması gerektiğini belirtir. Ergenlik/nikâh yaşından sonra evlilik için değil iktisadi eylemler ve edimler için muhatabın bilişsel ve zihinsel durumunun sınanması gerekir.⁵⁰

Beyzâvî (ö. 685/1286) ve Nesefî (ö. 710/1310) Nisa suresinin iki ve altıncı ayetlerini velilere matuf anlamlandıran müfessirlerdendir. Allah buluşa eren yetimlere mallarının verilmesini beyan etmektedir. Eğer velayetleri altında bulunan yetimlere adil davranamayacak olurlarsa başka kadınlarla evlenmeleri beyan edilmektedir. Yetim kelimesi burada buluşa ulaşmamış çocuklar için kullanılmaktadır.⁵¹ Mezkûr müfessirler surenin 6. âyetini neredeyse benzer kelimelerle tefsir etmişlerdir. Müfessirlere göre nikâh çağı ihtilam olmakla başlar. Yetimlerin sınanması konusunda çoğu müfessirden farklı olarak sınanmanın buluşdan önce olması yönünde yorum yapmışlardır.⁵²

İbn Kesir (ö. 774/1373) nikâh çağını ihtilam dönemi olarak tefsir eder. Bu dönemde bireyden çocuk olmasına vesile olan meni çıkmaya başlamıştır.⁵³ Suyûtî (ö. 911/1505) ise on beş yaş olarak tefsir eder. Bu yorumunun sebebi daha önce de zikrettiğimiz üzere İbn Ömer'e on dört yaşında iken Hz. Peygamber'in gazveye çıkma izni vermemişken on beş yaşında bu iznin çıkmış olmasıdır. Bu yaş çoğu müfessire göre nikâh/evlilik yaşı değil rüşd yaşıdır. Suyûtî Nûr suresinin elli dokuzuncu ayetinde çocuklar buluşa yani ihtilam dönemine ulaşınca artık izin almadan anne babanın yanına giremezler, der.⁵⁴ Bu yorumuyla diğer müfessirler gibi ihtilamın çocukluk ile ergenlik dönemini birbirinden ayırdığını belirtmiş olmaktadır.

İctimaî tefsirin kurucusu olan Muhammed Abduh (ö. 1905) ve öğrencisi Reşid Rıza'nın (ö. 1935) beraberce hazırladığı *Menâr* tefsirinde de surenin ilk ayetleri yorumlanırken söz konusu hitabın küçük yetim kızlar ile evlenmek isteyen velilere dönük olduğu belirtilir ve Hz. Aişe'den mervî rivayet ekseninde velilere böyle bir uyarının yapıldığı ifade edilir. Velayetinizde bulundurduğunuz küçük yetim kızlar ile evlenip onların mallarını kullanma konusunda haksızlık yapmaktan endişeleriniz var ise, reşit olmuş başka kadınlar ile evlenme vurgusunun öne çıktığı belirtilir.⁵⁵ Muhataplardan konuyla ilgili sorular gelmeye devam ettikçe bunun üzerine surenin 127. âyetinin indiği ifade edilir. Toplum, iki zayıfın yani yetimler ve kadınların hakkına riayet etmiyordu ve geleneksel kabullerinin değişimini kabullenemiyordu. Bu yüzden Allah Teâla surenin başında ifade ettiği hususları surenin sonlarına doğru tekrar dile getirerek bilinçlerine

⁴⁸ Ebû Abdillâh Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Râzî, *Mefâtîhu'l-ğayb: Tefsîru'r-Râzî* (Lübnan: Dâru'l-Fikr li't-Tibâa ve'n-Neşr, 1981), 9/174.

⁴⁹ Râzî, *Mefâtîhu'l-ğayb*, 9/195.

⁵⁰ Râzî, *Mefâtîhu'l-ğayb*, 9/194, 196.

⁵¹ Nâsiruddîn Ebu'l-Hayr Abdullah b. Ömer b. Muhammed el-Beyzâvî, *Envâru't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl*, thk. Muhammed Abdurrahman Maraşlı (Beyrut: Dâru İhyâ'it-Turâsî'l-Arabî, 2001), 2/58; Ebu'l-Berekât Abdullah b. Ahmed en-Nesefî, *Tefsîru'n-Nesefî: Medâriku't-tenzîl ve hadâiku't-te'vîl*, nşr. Yusuf Ali Bedîvî (Beyrut: Dâru'l-Kelâmi't-Tayyib, 1997), 1/328.

⁵² Beyzâvî, *Envâru't-tenzîl*, 2/61; Nesefî, *Tefsîru'n-Nesefî*, 1/331.

⁵³ Ebu'l-Fidâ İsmail b. Ömer İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, thk. Sâmî b. Muhammed es-Sellâme (Riyad: Dâru Tayyibe li'n-Neşr, 1997), 2/215; Ebu'l-Fazl Celâleddîn Abdurrahman es-Suyûtî, *ed-Dürrü'l-mensûr fi't-tefsîri bi'l-me'sûr*, thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî (Kahire: Merkezü Hicr li'l-Buhûs, 2004), 4/236.

⁵⁴ Suyûtî, *ed-Dürrü'l-mensûr*, 11/108.

⁵⁵ Muhammed Reşid Rızâ, *Tefsîru'l-menâr* (Kâhire: Dâru'l-Menâr, 1366/1947), 4/344-345.

yerleştirmek istemiştir.⁵⁶ Surenin altıncı ayetindeki nikâh yaşını da kişinin buluğ çağına ermesi olarak tefsir eder. Bu yaştan sonra artık biyolojik olarak yeni bir dönem başlar. Bu dönemde insan neslinin çoğalmasına vesile olacak bir biyolojik dönüşüm başlamıştır.⁵⁷

Çağdaş dönem müfessirlerinden olan Muhammed İbn Âşûr (ö. 1973) surenin ikinci ve üçüncü ayetlerini diğer müfessirler gibi tefsir etmiştir. Âyet küçük yaştaki çocukların haklarını vermeyen Arap toplumuna matuftur. Esbâb-ı nüzule göre velayetindeki yetime hakkını vermeyen Gatafanlı birisi hakkında inmiştir. Hz. Aişe'den alıntılanan rivayette de yer aldığı üzere velayetlerinde bulunan küçük yetim kızlarla evlenip onların mallarına el koymak isteyenlere dairdir. Daha sonra bu konuda insanlar Hz. Peygamber'den hüküm isteyince de surenin 127. ayeti inmiştir.⁵⁸ Surenin altıncı ayetini de ikinci ayet ile birlikte anlamlandıran müfessir buluğa ulaşan çocuklara mallarının teslim edilmesi gerekliliğine değinir. Bu gereklilik rüştünün tespiti ile pratiğe dökülmelidir. Dolayısıyla nikâh çağı da buluğ çağı olmaktadır.⁵⁹

Müfessirlerin ekseriyetinin yorumlarından da anlaşılacağı üzere Nisa suresinin altıncı ayeti nikâh çağından bahsetmektedir. Bunu da “bulûğu'n-nikâh/nikâha ulaşma” terkihiyle dile getirmektedir. Müfessirlerin kahir ekseriyetine göre nikâha ulaşma dönemi ergenlik ile başlar. Bu dönemde yaşanan ve dönemi çocukluktan ayıran en önemli vasıf kişinin ihtilam olmasıdır. İhtilam olan kişi artık çocuk sahibi olabilecek yani yeni nesiller üretebilecek bir fizyolojik ve biyolojik döngü yaşamıştır. Ahkâm müfessiri Cessâs'ın da etkileyici bir şekilde tanımladığı tasnife göre her bireyin mahrem bölgelerini tanımadığı erken çocukluk, mahrem bölgelerini bilmekle birlikte şehvet duygusunu tecrübe etmediği geç çocukluk dönemi vardır. İhtilam ile birlikte birey hem tenasül uzuvlarının hem de şehvetinin bilincindedir ve cinsel dürtüleri vardır. Bu dönem evlilik yapabileceği dönemdir. Bazı müfessirler özellikle İbn Ömer ile ilgili rivayet ve Hanefi mezhebinin yorumları ekseninde buluğ çağını on beş olarak tanımlamaktadır. Fakat konu tafsilatlı olarak incelendiğinde on beş yaşın ihtilam tecrübesi yaşamayan bir bireyin balığ olarak kabul edildiği yaştır. Kimilerine göre on beş yaş rüşt çağıdır. Rüşt çağı da kişinin bilişsel ve zihinsel olarak iktisadi eylemleri lehte ve aleyhte kontrol edebildiği çağdır.

2.2. NİSA SURESİ 127. AYET

Hanefilerden İmam Mâtürîdî, Nisa 127. ayetinin tefsirinde buluğ çağına ermemiş küçüklerin evliliğini ele almaktadır. Ona göre ayetteki ﴿وَتَزْعُبُونَ أَنْ تُنْكَحُوهُنَّ﴾ “kendileriyle nikâhlanmayı arzuladığınız” ifadesi, velinin küçükleri evlendirebileceğini göstermektedir. İmam Mâtürîdî'ye göre “yetim” ifadesi hem küçükleri hem de büyükleri kapsamaktadır, ancak daha çok küçükler için kullanılmaktadır. Bu durum zikri geçen ayette en azından küçüklerin de kastedildiğini göstermektedir.⁶⁰ Görüldüğü kadarıyla İmam Mâtürîdî, konuyu Nisa 3 ve Talak 4. ayetlerde ele almamaktadır.

Hanefilerden Cessâs ise yukarıda geçtiği üzere meseleyi Nisa 3. ayetin tefsirinde “Küçükleri Evlendirme Konusu”nu başlığı altında ele almakta, buna zikri geçen ayeti delil gösterdiği gibi Nisa 127 ile Talak 4. ayetleri de delil göstermektedir. Ona göre Hanefî, Malikî ve Şafiîlere göre küçükleri evlendirmek caizdir. Cessâs, ayrıca bunları evlendirebilecek veliler ile küçükken evlendirilenlerin buluğ çağına geldiklerinde bu evliliği bozma hakkına sahip olup olmadıkları konusunda farklı görüşlere yer vermektedir.⁶¹

Malikilerden İbnü'l-Arabî, Talak 4. ayetinin tefsirinde velinin velayeti altındaki küçükleri evlendirebileceğini söylemektedir. Yine yukarıda geçtiği üzere o, Nisa 3. ayetinin tefsirinde İmam Ebu Hanife'nin bu ayete ve Nisa 127. ayette bulunan “yetim” ifadesine dayanarak buluğ çağına

⁵⁶ Reşit Rızâ, *Tefsîru'l-menâr*, 5/442.

⁵⁷ Reşit Rızâ, *Tefsîru'l-menâr*, 4/387

⁵⁸ Muhammed Tâhir İbn Âşûr, *Tefsîru't-tahrîr ve't-tenvîr* (Tunus: ed-Dâru't-Tûnusiyye, 1984), 4/223.

⁵⁹ İbn Âşûr, *Tefsîru't-tahrîr ve't-tenvîr*, 4/238

⁶⁰ Muhammed b. Muhammed el-Mâtürîdî, *Te'vîlâtü Ehli's-sünne*, thk. Mecdî Bâslûm (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2005), 3/376.

⁶¹ Ahmed b. Ali Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, thk. Muhammed Sâdık el-Kamhâvî (Beyrut: Dâru İhyâ'î't-Türâsî'l-'Arabî, 1405), 2/341-346.

gelmemiş yetimlerin evlendirilebileceğini söylediğini belirtmekte ve küçük yetimlerin evlendirilmesine karşı çıkmaktadır.⁶²

Malikilerden Kurtubî de Nisa 3. ayetin tefsirinde İbnü'l-Arabî gibi küçük yetimlerin evliliği konusunda Ebu Hanife'ye karşı çıkmaktadır. Ona göre ayetin mefhum-ı muhalifinden yetim olmayan küçükler, evlendirilebilir.⁶³ Görüldüğü kadarı ile Kurtubî, Nisa 127 ve Talak 4. ayetlerinin tefsirinde konuyu ele almamaktadır.⁶⁴

Şafiilerden Vâhidî, konuyla ilgili şöyle demektedir: “Hanefiler Nisa 127. ayetini yetkili bütün veliler tarafından küçük yetim kızların evlendirilmesine delil göstermişlerdir. Şafiilere göre ise sadece baba ve dede küçük kızları evlendirebilir.⁶⁵ Vâhidî, Nisa 3 ve Talak 4. ayetlerinin tefsirinde konuya değinmemektedir.⁶⁶

Şafiilerden Fahreddin er-Râzî, Nisa 127. ayetinin tefsirinde Hanefilerin bu ayete dayanarak baba ve dede dışındaki velilerin de küçük kızları evlendirebileceklerini söylediklerini, Şafiilere göre ise bunu sadece baba ve dedenin yapabileceğini söylemektedir.⁶⁷ Görüldüğü kadarıyla o, Nisa 4/3. ve Talak 65/4. ayetlerinin tefsirinde küçük kızların evlendirilmesi konusunu doğrudan ele almamaktadır.⁶⁸

Tefsir müellefatı hicri ikinci asrın ikinci yarısından son döneme kadar kronolojik olarak analiz edildiğinde Nisa suresinin altıncı ayetinin evlilik bağlamında anlaşıldığını görmek mümkündür. Salt mezkûr ayet değil, Nûr suresinin elli sekiz ve elli dokuzuncu ayetleri ile birlikte incelendiği de tespit edilebilmektedir. İlgili ayetlerin tümü bir arada analitik okunduğunda ihtilamın yani ergenliğin kişiyi artık çocukluk evresinden çıkardığı söylenebilir. Dolayısıyla ergenlik dönemi tenasül ve dolayısıyla evlilik çağını da başlatan dönem olarak tanımlanmıştır.

2.3. TALÂK SURESİ 4. AYET

Küçük yaşta evliliğe izin veren bilgi ve rivayetlerin tefsir literatüründe erken dönemden itibaren yer aldığını söylemek gerekir. Mukâtil b. Süleyman ilgili ayeti tefsir ederken kendisiyle evlenip boşadığınız ve hayız görmeye başlamayan kızların iddeti de üç aydır, der.⁶⁹ Rivayet tefsirinin ilk örneği kabul edilen Taberî küçük yaşta evliliğe meşruiyet kazandıran rivayet ve bilgileri aktarmıştır. Müfessirin aktardığı rivayete göre Ubey b. Ka'b (ö. 33/654) Hz. Peygamber'e küçüklerin, büyüklerin ve hamilelerin iddetinin Kur'an'da yer almadığını söyleyince Talak suresinin 4. âyeti inmiştir.⁷⁰ Müfessirin Katâde ve Muâz b. Cebel gibi isimlerden aktardığına göre Talak suresinin 4. âyeti yaşlılık sebebiyle hayızdan kesilen kadının ve yaşı küçük olduğu için hayız görmeyen kızların iddetini belirlemektedir.⁷¹ Mukâtil b. Süleyman'ın tefsirinde ilgili kızları tanımlamak için kullandığı “الجوارى” kelimesine Taberî de yer verir. Taberî bu kelimenin küçüklüğü sebebiyle hayız görmeyen kız olduğunu özellikle vurgulamıştır.⁷² Dirayet tefsirinin ilk örneği kabul edilen ve Taberî ile çağdaş olan Mâturîdî benzer yorum yapmıştır. İddetin süresi hayız ile belirlenemediği için şüphenin muhatabı erkeklerdir. Bu yüzden de ayetteki şüphe ifadesi erkeklerle hitaben “إنَّ الشُّبْهَةَ إِنْ أَرْتَبْتُمْ” şeklinde zikredilmiştir. Eğer hayız belirli olsaydı konunun

⁶² Ebû Bekir Muhammed b. Abdullah İbnü'l-'Arabî, *Ahkâmü'l-Kur'ân* (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-'İlmiyye, 2003), 1/405, 4/285.

⁶³ Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*, 5/13-15.

⁶⁴ Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*, 5/402-403, 18/162-166.

⁶⁵ Ali b. Ahmed Vâhidî, *et-Tefsîrû'l-basît*, thk. Muhammed b. Salih el-Fevzân vd. (b.y.: 'İmâdetü'l-Bahsi'l-'İlmî, 1430), 7/123-124.

⁶⁶ Vâhidî, *et-Tefsîrû'l-basît*, 6/297-314, 21/509-511.

⁶⁷ Muhammed b. Ömer Fahreddin er-Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb (et-Tefsîrû'l-kebîr)* (Beyrut: Dâru İhyâ'i't-Türâsi'l-'Arabî, 1420), 11/234.

⁶⁸ Fahreddin er-Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb*, 9/485/491

⁶⁹ Mukâtil b. Süleyman, *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân*, 4/365. Müfessirin kullandığı ibare şöyledir: “عدة جوارى التي لم يبلغن الحيض”

⁷⁰ Taberî, *Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, 23/52.

⁷¹ Taberî, *Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, 23/54.

⁷² Taberî, *Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, 23/53. Müfessirin kullandığı ibare şöyledir: “كذلك عدد اللائ لم يحضن من الجوارى” “Benzer şekilde küçüklükleri sebebiyle henüz hayız görmeyen kızların kocaları kendileriyle ilişkiye girdikten sonra onları boşadığında iddeti (üç aydır).”

muhatapı kadınlar olur ve ayetin ibaresi “ان ارتبتن/şüphede ederlerse” şeklinde olurdu. Dolayısıyla ayet hayız görmeyen yaşlı kadınlar ve henüz hayız görmeyen küçük kızların iddeti konusunda erkeklerin şüphesine cevap vermiş ve süreyi belirlemiş olmaktadır.⁷³ Sonuç olarak Mâturîdî'nin de henüz hayız görmemiş küçük kızların evlendirilebileceği konusunda geleneksel yoruma katıldığını söylemek mümkündür. Eğer müfessirlerin düşüncesi bu minvalde olmasaydı, yaşı geldiği halde hayız görmeyen genç kızların iddetine çözüm sunulduğunu söylerlerdi.⁷⁴

Ahkâm müfessiri Cessâs, Mâverî, İbn Atiyye, Kurtubî ve İbn Kesîr, Ubeyy b. Ka'b'ın sorusu üzerine Talak suresinin 4. âyetinin indiğini belirtmişlerdir. Ubeyy b. Ka'b Kur'an'da kadınların iddetinden (el-Bakara 2/228) bahsedildiğini fakat yaşlılar, hayız görmemiş küçük çocuklar ve hamilelerin iddetinden bahsedilmediğini söyler. Bunun üzerine ilgili ayet iner. Bu rivayet, ayet inmeden önce küçüklerle ilgili bir uygulamanın var olduğu konusunda bize veri sunmaktadır.⁷⁵

Begavî, rivayeti farklı kaynaklardan aktararak Ka'b'ın sorusunun benzeri bir soru üzerine ayetin indiğini ifade eder. Hayız görmemiş küçüklerin, yaşı ilerlemiş kadınların ve hamilelerin iddetinin sorulması üzerine ilgili ayet inmiştir. Bu bilgiye rağmen müfessir “وَالْيَوْمَ لَا يَحْضُنَّ/hayız görmeyenler” ibaresini küçük olduğu için hayız görmeyenler olarak tefsir eder.⁷⁶ Hayızdan kesilenler için elli beş veya altmış yaşını belirginleştiren Zemahşerî, Râzî ve Neseî, “وَالْيَوْمَ لَا يَحْضُنَّ/hayız görmeyenler” ibaresini tefsir ederken “onlar küçüklerdir” demekle yetinmişlerdir.⁷⁷ İbn Kesîr de Taberî gibi yaşı hayız yaşına ulaşmayan kız çocukları olarak tefsir etmiştir.⁷⁸ Suyûtî'nin yorumu da benzer mahiyettedir.⁷⁹ Konumuz olan ayete dair İbn Âşûr'un tavrı dikkat çekicidir. Müfessir klasik metinlerde yer alan rivayeti zikretmiş, hayızdan kesilmiş kadınlar konusunda epeyce yorum yapmış fakat “hayız görmemiş olanlara” dair hiçbir yorum yapmamıştır. Sadece bu ibarenin “hayızdan kesilenlere” matuf olduğunu ve onların iddetinin de üç ay olduğunu söylemekle yetinmiştir.⁸⁰

Görüldüğü gibi klasik dönme müfessirleri Talak suresinin dördüncü ayetini yaşı küçük olduğu için hayız görmeyen kızlar olarak tefsir etmişlerdir. Buna dair rivayeti de mesnet edinmişlerdir.⁸¹ Çağdaş dönemde ilgili ayetin yaşı geldiği halde herhangi bir gerekçe ile hayız görmeyen kızlar ile ilgili olduğu ifade edilmişse de klasik metinlerde bununla ilgili en ufak bir veri yer almamaktadır. Doğrusu ayetin muhatabının kim olduğu konusu erken dönemde de tartışılmıştır. Nitekim ahkâm müfessiri olan Cessâs bu konudaki itirazların var olduğunu fakat ayetin buluşa ulaşmamış kızlara matuf olduğunu ifade eder.⁸²

Küçüklerin evliliği bağlamında tefsir literatüründe konu edinilen birkaç ayet bulunmaktadır. Bu bağlamda Nisâ suresinin ikinci, üçüncü, altıncı ve yüz yirmi yedinci ayeti müfessirlerce birbiriyle ilintili olarak tefsir edilmiştir. Müfessirlerin kahir ekseriyeti surenin ikinci, üçüncü ve yüz yirmi yedinci ayetlerini direkt birbiriyle bağıntılı mahiyette irdelemişlerdir. Müfessirlerin çoğunluğuna göre söz konusu ayetler küçük yaştaki yetim kızlar ile evlilik durumunda mallarının kedilerine iadesini ele almaktadır. Ayetin indiği zaman diliminde

⁷³ Mâturîdî, *Te'vîlâtü Ehli's-sünne*, 10/59-60.

⁷⁴ Maturidi tefsirini tercüme eden müellif de “henüz hayız görmemiş küçüklerin iddeti” şeklinde tercüme etmiştir. İlgili ibarede yer alan olumsuzluk edatı cahdı mutlak olarak değil, cahdı mustağrak olarak tercüme edilmiştir. Bu tercihi belirleyen bağlamdır. Ebu Mansur el-Mâturîdî, *Te'vîlâtü'l-Kur'ân*, trc. Bekir Topaloğlu (İstanbul: Ensar Yayınları, 2015), 15/230.

⁷⁵ Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, 5/351-352; Mâverî, *en-Nüket ve'l-uyûn*, 6/32; İbn Atiyye, *el-Muharreru'l-vecîz*, 5/325; Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*, 18/163; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'azîm*, 8/149; Suyûtî, *ed-Dürrü'l-mensûr*, 14/549.

⁷⁶ Begavî, *Meâlimu't-tenzîl*, 8/152.

⁷⁷ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 6/146; Râzî, *Mefâtîhu'l-ğayb*, 30/35; Neseî, *Tefsîru'l-Neseî*, 3/499.

⁷⁸ İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'azîm*, 8/149. İbare şöyledir: “كَذَا الصَّغَارِ اللَّائِي لَمْ يَبْلُغْنَ سِنَ الْحَيْضِ إِنْ عَدْتِهِنَّ كَعَدَةِ الْأَيْسَةِ ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ” “Keza hayız yaşına ulaşmamış kızların iddeti hayızdan kesilenlerinki gibi üç aydır.”

⁷⁹ Suyûtî, *ed-Dürrü'l-mensûr*, 14/550. Müfessirin ayeti tefsir ederken kullandığı ibare şöyledir: “فَهِنَّ الْبِكَارِ الْجَوَارِي اللَّائِي لَمْ يَبْلُغْنَ سِنَ الْحَيْضِ” “Onlar, hayız olmamış küçük bakire kızlardır.”

⁸⁰ İbn Âşûr, *Tefsîru't-tahrîr ve't-tenvîr*, 28/318-319.

⁸¹ İlgili rivayetlerin sıhhatı için bk. Orhan Canpolat, “Talak Suresi 4. Ayette Geçen “Adet Görmemiş Olanlar” İfadesinin Kapsamı Üzerine Bir İnceleme” *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 14(Ağustos 2022), 629-655.

⁸² Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, 5/351-352.

kadınların ve buluğa ermemiş erkek çocuklarının mirastan mal edinme hakkı bulunmamaktaydı. Ayrıca senesinde Hz. Aişe'nin yer aldığı rivayete göre yetim kızların velayetini elinde bulunduranlar onlarla evlenme konusunda haksızlıklar yapmaktaydı. Eğer kızlar güzel ve malları var ise veliler o malları kendi çıkarına kullanmak için kendileriyle evlenmekteydi. Fakat kızlar güzel değilse kendileriyle evlenmez, başkalarıyla da evlenmelerine izin vermezlerdi. İlgili ayetler bu yanlışa müdahil olmuş ve bu haksızlığa engel olmak istemiştir. İnsanlar ayetlerin bu müdahalesine rağmen konuyu kabullenemedikleri için tekrar Hz. Peygamber'e hüküm sorunca da surenin yüz yirmi yedinci ayeti nazil olur. Müfessirlerin çoğuna göre mezkûr ayetlerde yer alan yetimler küçük kız çocuklarıdır. Zira buluğa ermiş olan kişi artık yetim olarak kabul edilmemektedir. Her ne kadar nisâ kelimesi kadınlar için kullanılmakta ise de "yetâme'n-nisâi" küçük kız çocuklarına matuftur. Nisa suresinin altıncı ayetinde yer alan nikâh çağı ittifakla buluş olarak anlaşılmıştır. Ayette açıkça nikâh çağından bahsedilmektedir. Dolayısıyla ayetin bir evlilik çağı tanımladığı ve bunu da buluş ile başlattığını söylemek gerekir.

Her ne kadar Nisâ suresinde küçük kızların evliliğinden ve bunun da buluş ile belirlenmesi gerektiğinden bahsedilmişse de Talak suresinin dördüncü ayeti bu çağın öncesinde de evliliğin olabileceği ve cevazı şeklinde tefsir edilmiştir. Müfessirlerin çoğunluğu bu kanaattedir. Bu kanaatin en önemli gerekçesi de farklı kişilerden aktarılan rivayettir. Son ravisi değişen rivayetlere göre kadınların iddetinin belirlendiği fakat küçük olduğu için hayız olmayan veya yaşlı olduğu için hayızdan kesilenlerin iddetinin mahiyeti sorulduğunda ilgili ayetler inmiştir. Dolayısıyla klasik dönem müfessirlerinin çoğuna göre ayette buluşdan önce kendisiyle cinsel ilişkiye girilen ve boşanmış olan kızların iddetleri tanımlanmıştır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yukarıda zikri geçen küçüklerin evlendirilmesi ile ilgili ayetleri, hem bu tür evliliği kabul edenlerin hem de karşı çıkanların delil getirdiği görülmektedir. Bu nedenle burada söz konusu ayetlerin bağlamı da dikkate alınarak bazı mülahazalarda bulunulacaktır. Bu bağlamda ilk olarak evliliğin cevazına delil gösterilen Nisâ suresindeki ayetler ele alınacaktır.

*"Eğer, velâyetiniz altındaki (mal sahibi) yetim kızlarla izdivaç etmekle onlara haksızlık yapmaktan korkarsanız onların haricinde, hoşunuza giden diğer kadınlarla iki, üç ve dörde kadar evlenebilirsiniz; şayet, o kadınların arasında da adaletsizlik yapmaktan çekinirseniz o takdirde bir tane alın veya sahip olduğunuz (cariyeler) ile iktifa ediniz. Bu, adaletten ayrılmamanız için en doğrusudur."*⁸³ Bu ayette sözün asıl sevk olunuş sebebi yani birincil anlamı, müminlerin velayeti altındaki yetimlerin haklarını gözetmeleri noktasında hassasiyet göstermeleridir. Hatta evlilikte de yetimlerin değil diğer kadınların tercih edilmesi vurgulanmaktadır ki bundan yetim kızlarla evliliğin cevazı dolaylı bir çıkarımdır. Bununla birlikte diğer yan anlam ise çok evliliğin şarta bağlı kılınarak caiz olduğudur. Yine bu ayetteki mana bütünlüğünden genelde yetim kızlarla yapılan evliliklerde temel maksadın onların mallarına el koymak olduğu ve bunun şiddetle yasaklandığı anlamı da çıkmaktadır. Nitekim bu durum yine Nisâ sûresinin diğer bir âyetinde daha sarîh bir şekilde ifade edilmektedir. Söz konusu ayette Yüce Allah şöyle buyurur: *"Senden kadınlar hususunda fetvâ talep ediyorlar. De ki, kadınlara ait hükmü size Allah beyan ediyor: Kitap'ta, kendileri için belirlenmiş (mirası) bir taraftan vermeyip bir taraftan da nikâh altına almak istediğiniz yetim kadınlar, çaresiz çocuklar ve yetimlere karşı adaletle muamele etmeniz hususunda size okunan âyetler Allah'ın hükmünü açıkça ortaya koymaktadır..."*⁸⁴ Burada yetim kadınlarla yapılan evlilikte asıl hedefin evlilik adı altında onları miras haklarından engellemek olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla asıl hüküm her hal u karda adaletin hâkim kılınmasıdır. Ayette yer alan *"nikâhlamak istediğiniz yetim kadınlar"* ibaresinden istidlal edilerek buradan küçük yetim kızların evlendirilebileceği sonucunun çıkarılması ise dolaylı bir çıkarımdır ve bu da sözün sevk sebebi değildir.

Yine küçüklerle evliliğin cevazına delil gösterilen *"Kadınlarınız içinde ay hâlden kesilenler ile ay hali görmemiş olanların iddetleri hakkında şüphe içinde olursanız biliniz ki onların*

⁸³ en-Nisâ 4/3.

⁸⁴ en-Nisâ 4/127.

iddet bekleyecekleri süre üç aydır ... ⁸⁵ ayetinde zikri geçen "ay hali görmemiş olanlar" ifadesi ile küçük çocukların iddetinden bahsedilmesi ve bundan küçüklerin evlendirilmesinin çıkarılması zannî bir delalettir. Eğer bu delâlet doğru kabul edilse bile bunun normatif bir hüküm olduğu söylenemez. Nitekim bunun nüzul sebebine bakıldığında sahabeden biri Hz. Peygamber'e (a.s.) gelerek "*Talak suresinin başındaki ayetlerde bazı kadınların iddet süreleri açıklanmış ama âdet olamayanlar veya küçüklükten ötürü âdet görmeyenlerin durumu ne olacak?*" şeklinde sormalarını müteakip bu ayet inmiştir. ⁸⁶ Görüldüğü gibi ayetin iniş sebebinde de küçüklerin evlendirilmesiyle alakalı olgusal bir arka plan var, ayet bunu açıklıyor, Hz. Peygamber de buna karşı çıkmıyor, dolayısıyla konu bu şekilde çözüme kavuşmuş oluyor. ⁸⁷ Yani ayetin sosyal bir vakianın pratik çözümüne dönük olarak indiği söylenebilir. Diğer taraftan "مِنْ نَضْحٍ" (et-Talâk 65/4) ayetindeki "lem" edatı henüz âdet görmemiş olan manasında "cehd-i müstağrak" değil, bu iş olmuş bitmiş ve âdet görme ihtimali ortadan kalkmış manasında "cehd-i mutlak" edatıdır. Netice itibarıyla küçüklük nedeniyle âdet görmemeyi değil, menopozdan dolayı âdet olamamayı göstermektedir.

Konumuzla ilgili evlilik çağına doğrudan temas eden şu âyette Yüce Allah: "*Yetimleri deneyin. Buluğa/evlenme çağına ulaştıklarında, eğer reşid olduklarını müşahade ederseniz, mallarını kendilerine verin. Büyüyecekler de mallarına sahip olacaklar diye sakın ileri giderek tez elden yemeyin...*" ⁸⁸ buyurarak buluşu açıkça zikretmiştir. Yine burada evliliğin de buluş çağında olacağına dikkat çekildiği söylenebilir. ⁸⁹ Ama bu ayette de ana temanın yetimlerin malının korunması ve bu konuda hassasiyet gösterilmesine yapılan vurgu olduğu açıktır. Zira ayetin devamında bu açıkça zikredilir. Ayrıca küçük yetimlerin malına velâyetten hareketle onların evlendirilme velâyetinin de bu ayetten çıkarılması yanlış bir kıyas olur. Yine zikri geçen ayetle ilgili olarak tefsir müellefatı hicri ikinci asrın ikinci yarısından son döneme kadar kronolojik olarak analiz edildiğinde Nisa suresinin altıncı ayetinin evlilik bağlamında anlaşıldığını görmek mümkündür. Salt mezkûr ayet değil, Nûr suresinin elli sekiz ve elli dokuzuncu ayetleri ile birlikte incelendiği de tespit edilebilmektedir. İlgili ayetlerin tümü bir arada analitik okunduğunda ihtilamın yani ergenliğin kişiyi artık çocukluk evresinden çıkardığı söylenebilir. Dolayısıyla ergenlik dönemi, tenasül ve dolayısıyla evlilik çağını da başlatan dönem olarak tanımlanmıştır. Küçüklerin evlendirilmesine delil olarak gösterilen Nisâ, 4/3, 6, 127. âyetler birlikte değerlendirildiğinde, Nisâ, 4/3 ve 127. âyetlerde geçen "yetimler" in kapsamına küçüklerin de girdiği kabul edilse bile bu âyetlerde küçüklerin evlenmesi veya evlendirilmesinde alt yaş sınırının, Nisâ 4/6. âyette belirtilen "nikâh çağına ulaşma", yani buluş çağı/yaşı olması gerektiği ve evlilik çağının ergenlik döneminden önce olamayacağı söylenebilir. Nitekim 1917 tarihli Osmanlı Hukûk-ı Âile Kararnâmesi, azınlık gruptaki fukahânın görüşünü tercih ederek evlenmede alt yaş sınırının buluş olması gerektiğini kanunlaştırmıştır. ⁹⁰

Görüldüğü üzere yetim küçük kızların evlendirilmesine doğrudan bir emir ve yönlendirmeye dönük açık bir ifadenin Kur'an'da yer aldığını söylemek zor gözüküyor. Oysa o dönemde bunun toplumda bir sosyal olgu olduğu da bir gerçektir. Küçüklerin evlendirilmesine karşı çıkanların Hz. Peygamber'in Hz. Aişe ile evliliğinin ona özgü hususiyet olduğunu iddia etseler de bu doğru değildir. Zira o dönemde bunun sadece Hz. peygambere has olmayıp yaygın olduğu ve o dönemde küçüklerin evlendirilmesi istikametinde sosyal bir vakianın mevcudiyetini ⁹¹ gösteren çok sayıda örneğin bulunduğu görülmektedir. Mesela Hz. Ömer'in (r.a.) Hz. Ebubekir'in (r.a.) on yaşındaki küçük kızı Ümmügülüm'ü Hz. Ebubekir'in ölümünden sonra Hz. Aişe'den (r.a.) istemesi olayı vardır. Buna Ümmügülüm karşı çıktığı için izdivaç olmamış, velisi de onu icbar etmemiştir.

⁸⁵ Talak, 65/4

⁸⁶ Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmî'l-Kur'ân*, 5/402-403, 18/162-166.

⁸⁷ Bk. Yaman, "Doktrin ve Olgu Bağlamında Küçüklerin Evlendirilmesi", 19.

⁸⁸ en-Nisâ 4/6.

⁸⁹ Günümüzde bazı araştırmacıların ayette geçen "eşüd" kelimesinden hareketle ve biraz zorlama bir yorumla ayette yer alan "rüşd" kelimesi arasında bir ilişki kurarak "eşüd" (en olgunluk hali) olmadıkça evlenmenin mümkün olmayacağı sonucuna varılıyor ki bu a evlenme yaşının en az 25 olmasını gerektirir. Bk. Fatih Orum, "Kur'ân Işığında Küçüklerin Evlendiril (eme)mesi Meselesi", *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19 (2009), 151.

⁹⁰ Bk. HAK, md. 7.

⁹¹ Konunun olgusal boyutu ile ilgili geniş bilgi için bk. Yaman, "Doktrin ve Olgu Bağlamında Küçüklerin Evlendirilmesi", 24-25.

O hanım daha sonraları Talha b. Ubeydillah (r.a.) ile izdivaç etmiştir. Yine Hz. Ali'nin (r.a.) küçük kızı Ümmügülüm'ün Hz. Ömer'le izdivacı ve bundan çocuklarının olduğu bilinmektedir. Abdullah b. Ömer'in (r.a.), küçük kızını Urve b. Zübeyr'le (r.a.); Kudâme b. Maz'ûn'un (r.a.) küçük yeğenini Abdullah b. Ömer'le evlendirmesi gibi daha birçok örnek verilebilir.⁹²

Klasik dönem İslam Aile Hukukunda küçüklerin evlendirilmesine dönük gelişen doktrine bakıldığında bunun hicri ilk asırların aile yapısı ve yaygın telakkiye bağlı olarak ataerkil bir tavır ve anlayış ile oluşturulduğu görülür. Dolayısıyla küçüklerin evlendirilmesine dair fukaha arasında oluşan hâkim görüş, nassların getirdiği ilkeler veya Hz. Peygamber'in direktiflerinden ziyade o dönemin kökü eskilere uzanan geleneksel değerlerin izlerini taşımaktadır.⁹³ Kur'an'da evliliğin alt yaş sınırı (küçüklerin evlendirilmesi) ile ilgili bir hüküm/düzenleme olmadığı için toplumların örfüne bırakılmıştır. Dolayısıyla hakkında kesin nass olmayan mubah alanlarda toplumsal maslahat/kamu yararı dikkate alınarak kamu otoritesinin evlilikte alt yaş sınırını belirleme hak ve yetkisi olabilir.⁹⁴

İslam öncesi cahiliye Arap toplumunda evlilik genelde iki aile arasında varılan anlaşma gereği akdedilip ailevi bir görev gibi telakki edildiğinden, özellikle de evliliğin tarafların bireysel faydasını aşan sosyal bir fonksiyonu içerdiği anlayışı ile veliler çocuklarını küçük yaşlardan itibaren evlendirebiliyorlardı. Bu anlayış, tıpkı kölelik kurumunun toplum tarafından kanıksandığı gibi o dönemde küçüklerin evlendirilmesi de toplum tarafından kanıksanmış sosyal bir olguydu. Belli faydalar taşıması nedeniyle söz konusu adetle ilgili olarak Kur'an ve Sünnet'te normatif bir düzenlemeye gidilmemiş, konu toplumun kendi şartları ve doğal seyri içerisinde gelişimine bırakılmıştır. Nitekim bu şer'î esnekliğin arkasında o günün toplumunun şart ve ihtiyaçlarının bulunduğu bu nedenle de şer'î müdahaleye muhatap kılınmadığı görülür. Küçük yetim kızların evlendirilmesi ile ilgili ayetlere bakıldığında ana temanın onların mallarının korunması ve bu konuda onlara haksızlık yapılmamasına dönük vurgu olduğu söylenebilir. Küçük yetim kızlarla yapılacak evliliklerin de iyi niyete dayanması gerektiği belirtilerek bunun istismar edilmemesi ve onların malına el koymaya araç olmaması istenmektedir. Netice olarak Kur'an'dan buluşa ermemiş küçük yetim kızların evlendirilmesinin cevazına dair yorumların dolaylı bir çıkarım olduğu, bunu teşvik eden amir bir hükmün ise bulunmadığı dikkate alındığında günümüz şartlarında kamu otoritesinin küçüklerin evlendirilmesini yasaklayabileceği ve bu konuda belli bir yaş sınırı getirebileceği rahatlıkla ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Halil İbrahim. "İslam Hukukunda Evlenme Ehliyeti Bakımından Küçüklerin Evlendirilmesi Problemi". *Dinî Araştırmalar* 16 (2003), 125-140.
- Bardakoğlu, Ali. "İslam Aile Hukukunun Oluşumuna Toplumsal Şartların Etkisi" *Aile ve Çocuk Sempozyumu Bildirileri*, Bursa: t.y., 1991.
- Begavî, Ebû Muhammed Hasan b. Mesûd. *Tefsîru'l-Begavî: Meâlimu't-tenzîl*. thk. Muhammed Abdullah en-Nemr. 8 Cilt. Riyad: Dâru Tayyibe li'n-Neşr, 1989.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali. *es-Sünenü'l-kübrâ*, Hind: y.y., ts.
- Beyzâvî, Nâsiruddîn Ebu'l-Hayr Abdullah b. Ömer b. Muhammed. *Envâru't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl*. thk. Muhammed Abdurrahman Maraşlı. 5 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsî'l-Arabî, 2001.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Hukuki İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*. 8 Cilt. İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1985.

⁹² Ebû Abdillâh el-Hakim en-Nisâbü'rî, *el-Müstedrek* (Beyrut, y.y., ts.), 2/167; Serahsî, *el-Mebsût*, 4/212, 214.

⁹³ Ali Bardakoğlu, "İslam Aile Hukukunun Oluşumuna Toplumsal Şartların Etkisi", *Aile ve Çocuk Sempozyumu Bildirileri* (Bursa: y.y., 1991), 12-15.

⁹⁴ Bk. Yaman, "Doktrin ve Olgu Bağlamında Küçüklerin Evlendirilmesi", 28; İbrahim Yılmaz, *İslam Hukukunda Kamu Otoritesinin Mubahı Sınırlandırması*, (Ankara: Fecr yayınları, 2020), 46.

- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâil. *Sahîh*. thk. Mustafa Dîb el-Buğâ Yemâme. Beyrut: Dâru İbn Kesîr, 1993.
- Canpolat, Orhan. "Talak Suresi 4. Ayette Geçen "Adet Görmemiş Olanlar" İfadesinin Kapsamı Üzerine Bir inceleme" *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*. 14(Ağustos 2022), 629-655.
- Cessâs, Ebu Bekr Ahmed b. Ali. *Ahkâmu'l-Kur'ân*. thk. Muhammed Sâdık Kamhavî. 5 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâu't-Turâsî'l-Arabi, 1992.
- Darekutnî, Ali b. Ömer. Sünen. İstanbul: y.y., 1981.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî. *Sünen*. 5 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992.
- Hâkim, Ebû Abdillâh en-Nîsâbü'rî. *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*. Beyrut: y.y., 1990.
- Hukuk-ı Aile Kararnâmesi. Dersaadet: y.y., 1336.
- İbnu'l-'Arabî, Ebû Bekr Muhammed b. Abdullah. *Ahkâmu'l-Kur'ân*. thk. Muhammed Abdulkâdir Atâ. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2002.
- İbn Âşûr, Muhammed Tâhir. *Tefsîru't-tahrîr ve't-tenvîr*. 30 Cilt. Tunus: ed-Dâru't-Tûnusiyye, 1984.
- İbn Atiyye, Ebû Muhammed Abdullah b. Gâlib. *el-Muharreru'l-vecîz fî tefsîri'l-Kitâbi'l-'azîz*. thk. Abdusselam Abduşşâfî. 6 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2001.
- İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed b. Sa'îd. *el-Muhallâ*. 12 Cilt. Mısır: y.y., 1970.
- İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail b. Ömer. *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'azîm*. thk. Sâmi b. Muhammed es-Sellâme. 8 Cilt. Riyad: Dâru Tayyibe li'n-Neşr, 1997.
- İbn Nüceym, Zeynüddîn el-Hanefî. *el-Bahrü'r-râik şerhu Kenzi'd-dekâik*. 8 Cilt. Beyrut: y.y., ts.
- Korkmaz, Ömer. "Osmanlı Uygulamaları Işığında Küçüklerin Evlendirilmesi ve Veli İzinsiz Nikâh". *Bilimname* 37(2019), 453-475.
- Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr. *el-Câmi' li-aḥkâmi'l-Kur'ân*. thk. Hişâm Semir el-Buhârî. 21 Cilt. Riyad: Dâru 'Âlemi'l-Kutub, 1372/1952.
- Mâturîdî, Ebû Mansur Muhammed. *Te'vîlâtü Ehli's-sünne: Tefsîru'l-Mâturîdî*. thk. Mecdî Basillûm. 10 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2005.
- Mâturîdî, Ebu Mansur el-Mâturîdî. *Te'vîlâtü'l-Kur'ân*, trc. Heyet. 18 Cilt. İstanbul: Ensar Yayınları, 2015.
- Mâverdî, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Habîb. *en-Nüket ve'l-'uyûn: Tefsîru'l-Mâverdî*. thk. Abdulmaksûd bin Abdurrahîm. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, ts.
- Mevsîlî, Abdullah b. Mahmud b. Mevdûd b. Mahmud, *el-İhtiyâr li Ta'lîli'l-Muhtâr*. İstanbul: y.y., ts.
- Mukâtil b. Süleyman. *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân*. thk. Abdullah Mahmûd Şehhâte. 5 Cilt. Beyrut: Müessesetü Târihi'l-Arabî, 2002.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyin Müslim b. el-Haccâc. *Sahîh*. nşr. Muhammed Fuâd Abdalbâkî. Kahire: Dâru İhyâi'l-Kütübî'l-Arabiyye, 1991.
- Nesefî, Ebu'l-Berekât Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd. *Tefsîru'n-Nesefî: Medâriku't-tenzîl ve hadâiku't-te'vîl*. thk. Yusuf Ali Bedîvî. 4 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kelâmi't-Tayyib, 1997.
- Orum, Fatih. "Kur'ân Işığında Küçüklerin Evlendiril (eme)mesi Meselesi". *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19 (2009), 137-158.
- Râzî, Fahreddîn. *Mefâtîhu'l-ğayb: Tefsîru'r-Râzî*. 32 Cilt. Lübnan: Dâru'l-Fikr li't-Tıbbâ ve'n-Neşr, 1981.
- Serahsî, Şemsüleimme Ebû Bekr Muhammed b. Ahmed Şemsüddîn, *Kitâbü'l-Mebsût*. 30 Cilt. Beyrut: 1986

- Suyûtî, Celâleddîn. *ed-Dürrü'l-mensûr fi't-tefsîri bi'l-me'sûr*. thk. Abdullah bin Abdulmuhsin et-Türkî. 17 Cilt. Kahire: Merkezü Hicr li'l-Buhûs, 2004.
- Taberî, Ebû Câfer Muhammed b. Cerîr. *Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Şur'ân*. thk. Abdullah bin Abdulmuhsin et-Türkî. 26 Cilt. Kahire: Merkezu'l-Buhûs ve'd-Dirâsâtî'l-Arabiyye, 2001.
- Vâhidî, Ali b. Ahmed. *et-Tefsîrû'l-basît*, thk. Muhammed b. Salih el-Fevzân vd. b.y.: İmâdetü'l-Bahsi'l-İlmî, 1430.
- Yaman, Ahmet. "Doktrin ve Olgu Bağlamında Küçüklerin Evlendirilmesi". *Eskiye* 38 (Mart 2019), 9-29.
- Yılmaz, İbrahim. *İslam Hukukunda Kamu Otoritesinin Mubahı Sınırlandırması*. Ankara: Fecr Yayınları, 2020.
- Zemahşerî, Cârullâh Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ömer. *el-Keşşâf an haikâiki gâvâmidî't-tenzîli ve 'uyûni'l-eḳvali fi vucûhi't-te'vîl*. thk. Adil Ahmed Abdulmevcûd. 6 Cilt. Riyad: Mektebetu'l-Abikan, 1998.

STRUCTURED ABSTRACT

The issue of marrying minors has been discussed by jurists within the scope of guardianship from the time of the mujtahid imams to the present day, and the issue still maintains its current status. The issue is addressed under the headings of the nature of guardianship, who has the right to guardianship, and who will be under guardianship. The discussion focuses especially on the coercive guardian status of the father and grandfather as the obligatory guardian in the context of the authority of the guardian, and the application of this to the marriage of minors. Marrying minors, whether girls or boys, has been accepted as permissible by the majority of jurists, except for Ibn Shubruma, Osman al-Batti and Abu Bakr al-Asam. Many studies have been conducted on the subject, and these studies have focused on the evidence on which these two views, which emerged within the tradition, are based, and their relevance to historical conditions and facts. In addition to some indirect statements in the Quran, certain statements in the Sunnah and many practices from the time of the Companions have been taken as references in the legitimacy of the marriage of minors by their guardians. This legitimacy has also been explained, and in the context of marrying minors, the "marriage contract" and the "actual situation/sexual intercourse" that may develop afterwards have been evaluated separately. The permissibility of sexual intercourse has been made dependent on their physiological development, and it has been stated that otherwise the guardian of the minor has been given the authority to prevent it. In the following verse, which directly touches upon the age of marriage related to our subject, Almighty Allah has clearly mentioned puberty by saying: "Try the orphans. When they reach puberty/marriage, if you see that they are of age, give them their property. And do not consume too quickly, lest they grow up and take possession of their property..." (Nisa, 4/6). Again, it can be said that attention is drawn to the fact that marriage will also occur at puberty. However, it is clear that the main theme in this verse is the emphasis on protecting the property of orphans and being sensitive about this issue. Because this is clearly mentioned in the continuation of the verse. In addition, it would be an incorrect comparison to deduce the guardianship of the marriage of young orphans based on the guardianship of their property from this verse. Again, when the commentary on the mentioned verse is analyzed chronologically from the second half of the second century of the Hijra to the last period, it is possible to see that the sixth verse of the Nisa Sura is understood in the context of marriage. It can be determined when it is examined together with the fifty-eighth and fifty-ninth verses of the Nur Sura, not just the mentioned verse. When all the relevant verses are read together analytically, it can be said that wetness, or puberty, takes the person out of the childhood stage. Therefore, the puberty period is defined as the period that initiates procreation and therefore the age of marriage. From this, it can be said that the age of marriage cannot be before the age of puberty.

As can be seen, it is difficult to say that there is a direct order and clear statement in the Quran regarding the marriage of little orphan girls. However, it is also a fact that this was a social phenomenon in the society at that time. Although those who oppose the marriage of minors claim that the marriage of the Prophet to Hz. Aisha was a characteristic specific to him, this is not true. Because it is seen that it was not specific to the Prophet alone at that time, but was widespread and that there are many examples showing the existence of a social phenomenon in that period regarding the marriage of minors. For example, there is the incident of Hz. Umar asking for the hand of Hz. Abu Bakr's ten-year-old little daughter, Ummu Gulsum, from Hz. Aisha after the death of Hz. Abu Bakr. Since Ummu Gulsum opposed this, the marriage did not take place

and her guardian did not force him. That woman later married Talha b. Ubaydillah (r.a.). Again, Hz. It is known that Ali's (r.a.) younger daughter, Ummugulsum, married Hz. Omar and had children from this. Many other examples can be given, such as Abdullah ibn Omar's (r.a.) marrying his younger daughter to Urwa ibn Zubayr (r.a.); Qudame ibn Maz'un's (r.a.) marrying his younger nephew to Abdullah ibn Omar.

In short, when we look at the doctrine that developed in the Classical Period of Islamic Family Law regarding the marriage of minors, we see that it was formed with a patriarchal attitude and understanding based on the family structure and widespread perception of the first centuries of the Hijra. Therefore, the dominant view among the jurists regarding the marriage of minors bears the traces of the traditional values that have roots dating back to the past, rather than the principles brought by the texts or the directives of the Prophet.

As a result, in the pre-Islamic pre-Islamic Arab society, marriage was generally concluded as a result of an agreement between two families and was perceived as a family duty, or rather, since marriage also included a social function that went beyond the individual benefits of the parties, parents could marry their children off from a young age. This understanding was a social phenomenon that was accepted by the society at that time. Since it had certain benefits, no normative regulation was made in the Quran and Sunnah regarding this custom, and the issue was left to the development of the society within its own conditions and natural course. Indeed, it is seen that behind this religious flexibility, there were the conditions and needs of the society of that day, and therefore, it was not subject to religious intervention. When we look at the verses regarding the marriage of young orphan girls, it can be said that the main theme is the protection of their property and the emphasis on not doing them injustice in this regard. It is stated that marriages to be made with young orphan girls should be based on good intentions, and it is requested that this not be exploited and not be a means of seizing their property. As a result, it can easily be stated that the comments regarding the permissibility of marrying off orphan girls who have not yet reached puberty are indirect inferences from the Qur'an, and there is no imperative provision encouraging this.